

ZPRÁVY - RECENZE

SOCIOLOGIE A PRAKTICKÉ ÚKOLY RVHP V HORNICTVÍ

(Zpráva ze symposia)

Silící kontakty světového nástupu VTR i v sociální skutečnosti socialistického bloku, výrazný a intenzivní dopad vědy v praxi, v jejích souvislostech výrobních i mezilidských, dosvědčuje i průběh nedávného symposia Stálé komise RVHP pro hornictví, realizovaného ve dnech 11.–18. září 1971 ve Velkých Karlovicích u Vsetína. Ústřední tématikou jeho jednání byly základní pracovní metodologické i meritorní aspekty **psychologie, sociologie práce a ergonomie** v hornictví, jež určovaly nejen vlastní jednání symposia, konfrontujícího současný stav této problematiky v hornictví, s její aplikací na naléhavé otázky v důlní praxi, ale i s jejími vývojovými trendy. Přesahovaly rovněž i do vymezení pracovní tematiky nejzávažnějších úkolů Stálé komise sociologie hornictví při RVHP, které byly její vědecké radě doporučeny k účinné realizaci v příštích letech. Vlastní jednání symposia bylo zahájeno čtyřmi základními referáty, a to: komplexním, pracovní metodickým Uvedením do problematiky tématických úkolů symposia (doc. K. Wysocki ze sekretariátu vědecké rady RVHP v Moskvě, sekce hornictví, jinak člen naší delegace), Psychologie hornictví v SSSR (informující projev ing. Zacharova z Ústředního ústavu ekonomiky, vedoucího oddělení psychologie a sociologie práce), Ergonomie a aspekty jejího využití v hornictví (dr. Florian Spievak z Hlavního institutu hornictví – (GIG – v Katovicích, PLR) a konečně Sociologické zřetele v pracovním procesu důlní těžby v hornictví (Jos. Spaňhel, CSc., ČSSR, z VÚEH v Ostravě). K těmto výchozím referátům se přimykala podnětná, řízená diskuse prakticky všech představitelů zúčastněných delegací RVHP, početné prezentovaných takto: BLR (3), MLR (2), NDR (10/3 – tlumočníci), PLR (14), RSR (2), SSSR (4), ČSSR (24). (Čísla v závorkách vyznačují vždy početní stavy delegací jednotlivých států.) Jinak za sekretariát RVHP, sekce hornictví byl přítomen doc. K. Wysocki.

V průběhu jednání bylo celkem absolováno 35 diskusních příspěvků, doplňujících a rozpracovávajících v dílčích záběrech ještě konkrétnější tematiku vstupních referátů. Potěší početné zastoupení československé delegace, které se projevilo též v účinných výsledcích pracovních. Celkem 14 příspěvků. Mezi přednesenými projevy odeznaly i referáty Mir. Tomáška: O možnostech uplatnění průmyslového sociologa se zřetelem k hornictví, i můj vlastní: Vzájemná spolupráce sociologické teorie a praxe a její možnosti v hornictví. Oba vizualizovaly účinnou spolupráci sociologických pracovišť našich vysokých škol s praxí.

Také podnětné referáty ostatních členů jiných delegací (včetně bezprostředně improvizovaných průvodních diskusních příspěvků) vhodně doplnily aktivní bilanci jednání. V těchto projevech převažovala hornická tematika meritorně odborná, zatímco aspekty přístupu sociologického k ní promítaly se dílem v rovinu perspektivních koncepcí aktuálních problémů, dílem byly kontaminovány s komplexní problematikou ergonomickou, zahrnutou v normální fungování základní výrobní jednotky důlní těžby, obvykle tedy závodu či dolu (jámy).

Pokusím-li se aspoň náznakově o výsledné **hodnocení** přednesených referátů i absolvovaných diskusních příspěvků, je zřejmé, že hornická práce i programové pracovní úsilí Stálé komise RVHP v tomto úseku, vedle aspektů tradičně již v hornictví uznávaných, a proto i plně respektovaných: výrobně technických a techno-

logických i ekonomicko-komerčních, resp. administrativně-organizačních, přiznává výrazné i rovnocenné místo i stále významnějšímu aktivnímu podílu **teoretických věd, zabývajících se člověkem**. V rozmezí symposia soustředěných hlavně na sociologii, psychologii a ergonomii, v souvislosti s průběhem důlní těžby i s určujícím dopadem aktivity lidského subjektu v horníkově pracovním výkonu. Metodologicky se domnívám, že to nijak nevyklučuje výhledově komplexní dopad i ostatních kulturně humanitních disciplín, jako pedagogiky, filosofie, etnografie atp.

V shlasé s aktuálními výhledy rozbíhajícího se úsilí **sociálního plánování** v SSSR, bezprostředně již začleňovaného do perspektivních úkolů výrobních, vystoupily do popředí jednání i jiné důležité momenty. Komplexně zahrnovaly **metodologický důraz** na dopad **sociální predikce** i v oblasti hornictví. Podobný postup není nijak vývojově náhodný. Plně koresponduje i obecnému pohybu společenských struktur v lidské společnosti vůbec, jímž (za početné a aktivní účasti také představitelů přítomné sociologie socialistického bloku) byla právem věnována ústřední tématická pozornost už na jednání VII. světového sociologického kongresu ve Varně (září 1971). Kulturně humanitním disciplínám tu narůstají zřetelně nové významné úkoly, akutní společenskou potřebou jejich vědecké realizace v praxi – včetně jejího hornického terénu. Tedy i výhledy rostoucí nezbytnosti uplatnění sociologie. Dvojnásob závažně to platí jistě i pro její současnou marxistickou orientaci. Tedy také pro zvyšující se aktivní podíl sociologie na vědeckém poznání pohybu i vývojových trendů celé naší společenské struktury za socialismu. Výsledky poznávání i metodologického podobného přístupu k celé komplexní sociální problematice se nutně konkretizují i svým intenzifikujícím dopadem silících sociálních aspektů důlní těžby i v hornictví.

V tomto směru integrující úsilí RVHP v oblasti socialismu, tak příznačně v rovině ekonomické, politické, kulturní i ideologické, tu dostalo v konkrétních pracovních výsledcích v průběhu symposia ve Velkých Karlovicích i svůj přímý a pozitivně pracovní výraz. Metodologicky nezanedbatelná zůstává jistě i skutečnost, že použitý **jednací jazykový úzus (ruština)** umožňoval ať přímo, či nepřímo (pomocí tlumočnicků) zvýšenou **pracovní dělnost** jednání. Nevylučoval ani osobitý přínos odborný, myšlenkově přesné odstíněných možností jeho projevově stylistické formulace v mateřském jazyce, u členů jednotlivých delegací. (Význam rychlého a účinného tlumočnictví byl tu verifikován přesvědčivě a jasně; zřejmě i pro filologické katedry naší fakulty perspektivně závažně).

Kladným rysem symposia v perzonální skladbě československé delegace byl fakt, že v oblasti sociologických aspektů a jejich účinné aplikace v důlní práci, a v hornictví vůbec, nepostrádala už nyní ani **zastoupení našich vysokých škol** při řešení těchto úkolů: sociologické pracoviště filosofické fakulty v Brně (autor těchto řádků) i Vysoké školy ekonomické v Praze (ing. Tomšík, zaskakující současně i za onemocnělého prof. Jar. Kohouta). Tato skutečnost nejlépe vyznačuje potřebnost sociologů i z hlediska důlní praxe, a průmyslové praxe vůbec. Jde jen o to, aby jak plynulost studia posluchačů denního cyklu i jejich studia sociologie při zaměstnání tomu u nás odpovídala. (Zatím totiž v prvních dvou ročnících se toto studium sociologie v obou jeho typech na filosofické fakultě u nás nerealizuje.) Také ostatní možnosti vysokoškolské **vědecké spolupráce** s hornickou praxí (a platí to jistě i pro analogické instituční formy vědecké spolupráce sociologie s průmyslovou praxí vůbec, včetně i ostatních kulturně humanitních disciplín na naší fakultě i všude jinde) musí být realizovány vždy **včas a souměřitelně**, mají-li přinášet své tvůrčí výsledky.

Jednání velkokarlovického symposia vyústila také ve vymezení **predikčně akutních pracovních tématických úkolů**, které byly doporučeny za účinné dělby práce mezi jednotlivými členskými delegacemi vědecké radě RVHP – stálá komise pro hornictví – v příštích letech k jejich realizaci. Patří k nim zejména: a) **Problematika vývojových tendencí hornické profesiografie**; b) **Vědeckotechnická revoluce a její důsledky v objemu i struktuře důlní práce**, a konečně c) **Rozpracování dílčích aspektů – technických, ale i kulturně humanitních – záchranné práce**. Takto vytyčené zásadní jádro metodického přístupu k sociální problematice v hornictví nevyklučuje ani kterýkoli jiný, vývojově akutní, zásah i systematickou práci na každém jiném sociálním úseku v hornictví, kde se její naléhavé aspekty kulturně humanitní orientace objeví. Není snad náhodné, že to byla právě sovětská delegace, která tuto doplňující klauzuli k textu Závěrečné zprávy a doporučení ze symposia pro VR RVHP iniciativně navrhla. Po mém soudu půjde tu výhledově i o problematiku **sociálního mimopracovního zázemí** důlní těžby a hornické práce vůbec, i v jejich deviačních

a disfunkčních projevech (alkoholismus, absence, fluktuace, poruchy normálního fungování života rodinného, atd.), i když její specifita v oblasti OKD nemusí být stejně relevantní i v jiných důlních revírech členských zemí RVHP v hornickém sektoru.

V průběhu jednání vystoupila i nepochybná závažnost *kulturně humanitní orientace* na všech stupních řízení důlní těžby a hornictví vůbec. Jejího bezprostředního provozu především. Jaké jsou výhledové důsledky takto vědecky i marxisticky pojaté, předmětné metodologické orientace našeho hornictví (včetně jeho personalistiky, sociálně kulturních referátů atp.) pro **vyšší školy**, pro řádné i mimořádné **formy studia sociologie** na nich? Odpověď je jistě zcela evidentní — pozitivně kladná. Není již ovšem v silách sociologů samých, aby tyto výhledové aspekty mohli také plně realizovat. Přednesené referáty na symposiu ve Velkých Karlovicích budou textově shrnuty řadou tematických příspěvků v knižní redakci **sborníků**, který bude bezprostředně podnětným východiskem vědecké rady RVHP v oblasti řešení hornické problematiky i pro léta příští; pochopitelně, bude to i významná dokumentace vývojové historická. (Textová redakce jednotlivých příspěvků vyjde ve sborníku v ruském překladu.)

Je pochopitelné, že také organizačně, společensky i komunikačně dovedl ostravský Výzkumný ústav ekonomiky hornictví, pověřený organizací symposia, vytvořit mu prostředí kulturně vlídné, pracovně dělné a sociálně pohostinné (zásluhou ing. Pábelu, J. Špaňhela i ostatních; včetně organizačně koordinujícího úsilí stálého sekretariátu RVHP na tomto úseku (hornictví), jak je tu zastupoval doc. K. Wysocki). Okolní kulisa krásné přírody Horního Vsacka v řídkých chvílích potenciálního odpočinku delegátů, svými lesy, čistým vzduchem i potřebným klidem, k tomu jistě přispěla rovněž. Posílila i kontaktové neformální možnosti mezi členy všech delegací: odborné, meritorní i osobně společenské; v každém případě pracovně podnětné a poměrně intenzivně využívané. Ani koordinující zajištění symposia federálním ministerstvem paliv a energetiky ČSSR nelze zanedbat (jeho představitelé, řed. Smetana, řed. dr. Fabián i Zd. Doležal a jistě i další). Také bilance ostatních organizačně pracovních úseků je pozitivní (práce tlumočnická, překladatelská, zásobovací atp.).

Se zřetelem k naší pracovní situaci, k vědeckým možnostem našeho sociologického pracoviště na filosofické fakultě UJEP, výhledově i personálně, nelze než podtrhnout původní slova oficiálního projevu, završujícího ceremoniál podpisu závěrečného protokolu jednání, vedoucími jednotlivých delegací: „Je nepochybně nutné stále více význam věd o člověku plně respektovat a v praxi uplatňovat. Především sociologie, psychologie a ergonomie. Ne snad pro tyto vědy samé, i když to je jistě důležité. Především však pro **společenskou potřebu poznatků těchto věd**, v hornictví už zcela zřejmou, které řešení naléhavých otázek hornické těžby stále více usnadňují.“

Nelze, než souhlasit s tímto závěrem. I s vědomím toho, že právě sociologické pracoviště naší fakulty šlo i v letech minulých, pracovně i zájmově, už značně i tímto směrem.

Mojmír HÁJEK

SPOLEČENSKÉ ASPEKTY TĚLESNÉ VÝCHOVY V SOCIALISMU

(Zpráva o semináři)

Tematicky nejen aktuální, ale i závažný seminář s pracovní problematikou **Společenské aspekty tělesné výchovy v socialismu**, uspořádaný k 50. výročí založení KSČ fakultou tělesné výchovy a sportu KU, byl realizován ve dnech 28.—29. září 1971 v Praze (v zasedací síni této fakulty na Malé Straně).

Vstupní referáty jednání plně byly: a) **Člověk, hra a tělocvičná aktivita**; b) **Východiska k socialistickému systému tělesné výchovy a kultury**. Oba poskytly četné podněty, koncepčně mobilizující i kriticky konfrontující, které ukázaly celou škálu důležitých tematických variací, v nichž lze diskusně výchozí intencí obou referátů rozvíjet. Pro informaci uvádíme některé dílčí náměty této diskuse: Socialistický stát a kultura (Jan Libeněk), Hra, sport a jeho formy (L. Dobrý), Člověk, adaptace a tělesná kultura (L. Mlateček), Člověk, hra a hudba (J. Mihule), Motivovanost tělocvič-